

Socialstyrelsen

Anbefalinger

**REHABILITERING OG
UNDERVISNING AF BØRN
OG UNGE MED ALVORLIG
SYNSNEDSÆTTELSE**

Aldersgruppe 0-18 år

Viden til gavn

Indledning

Denne publikation præsenterer de anbefalinger, som forløbsbeskrivelsen for børn og unge med alvorlig synsnedsettelse har resulteret i. Formålet med anbefalingerne i en særskilt udgave er at give læseren et hurtigt overblik over Socialstyrelsens faglige anbefalinger til tilrettelæggelse af højt specialiserede indsatser til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

Forløbsbeskrivelsen bygger på aktuelt bedste viden og beskriver centrale elementer i den højt specialiserede indsats, som målgruppen har behov for.

Anbefalingerne kan bruges selvstændigt, men for at forstå baggrunden for anbefalingerne henvises til *Forløbsbeskrivelse. Rehabilitering og undervisning af børn og unge med alvorlig synsnedsettelse*, som kan findes på Socialstyrelsens hjemmeside.

Børn og unge med alvorlig synsnedsettelse er en sammensat målgruppe, som har behov for forskellige typer af højt specialiserede indsatser. Tilrettelæggelsen af indsatserne kræver særlige kompetencer, tværfaglighed og timing. Et særligt vilkår er, at størstedelen af landets kommuner har få børn med alvorlig synsnedsettelse, hvilket betyder, at der i høj grad er behov for at understøtte vidensdeling i de komplekse forløb, som typisk vil indeholde indsatser inden for både social-, sundheds- og undervisningsområdet. For at kunne give barnet/den unge en helhedsorienteret indsats er det afgørende at sikre koordinering mellem de mange forskellige aktører, der ofte indgår i forløbet på tværs af sektorer.

Anbefalinger

1

Organisering og samarbejde

Et centralt og overordnet element i indsatserne for børn og unge med alvorlig synsnedsettelse er en veltilrettelagt organisation og et koordineret samarbejde mellem de aktører, som planlægger og yder indsatserne.

Koordinerende funktion. Socialstyrelsen anbefaler, at der tidligt i barnets forløb udpeges en koordinerende funktion med ansvar for videndeling og koordinering af indsatser mellem de involverede aktører i forløbet, eksempelvis en kommunal sagsbehandler eller en synskonsulent.

Samarbejde på tværs af kommuner og regioner. Socialstyrelsen anbefaler, at den højt specialiserede indsats organiseres i tværkommunale eller -regionale samarbejdsaftaler, som desuden kan fungere understøttende for lokale faglige netværk og vidensudvikling.

Inddragelse af VISO og landsdækkende tilbud.

Socialstyrelsen anbefaler, at kommunerne inddrager VISO (den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation) i Socialstyrelsen og landsdækkende tilbud på synsområdet, når der er behov for specialrådgivning og udredning i forhold til de mest komplicerede sager.

Samarbejde mellem øjenlæge, specialoptiker og

synskonsulent. Socialstyrelsen anbefaler, at der i barnets forløb er et kontinuerligt tæt samarbejde mellem øjenlæge, specialoptiker og synskonsulent for at sikre, at de rette indsatser iværksættes og justeres løbende.

2

Tidlig indsats for førskolebarnet

Den tidlige indsats for førskolebarnet omhandler udviklingsområder, der har grundlæggende betydning for barnets udvikling. De tidlige synsfaglige indsatser skal sikre personlig, social, motorisk, kommunikativ og perceptuel udvikling og er fundamentet for inklusion og deltagelse senere i livet.

Udredning så tidligt som muligt. Socialstyrelsen anbefaler, at der så tidligt som muligt efter den lægelige udredning iværksættes udredning i forhold til rehabilitering og specialpædagogiske behov hos barnet.

Iværksættelse af indsatser så hurtigt som muligt.

Socialstyrelsen anbefaler, at der på baggrund af en synsfaglig udredning hurtigst muligt iværksættes højt specialiserede indsatser, der støtter barnet i at udvikle begrebsdannelse, perception, relationsdannelse samt kropslig og motorisk forståelse.

3

Psykosocial udvikling

En synsnedsettelses psykosociale konsekvenser har betydning for mulighederne for at gennemføre rehabiliterings- og undervisningsforløb med den ønskede effekt. Risikofaktorer er bl.a. lav selvtillid og selvværd, forringede muligheder for social relationsdannelse, isolation, ekskludering, selvskadende adfærd, depression, usekstændighed og manglende forudsætninger for deltagelse i uddannelse og beskæftigelse.

Psykolog med kendskab til målgruppen. Socialstyrelsen anbefaler, at der inddrages psykologisk bistand med særligt kendskab til børn og unge med alvorlig synsnedsettelse. Den psykologiske indsats, koblet med højt specialiseret synsfaglig viden, bør være til stede for at støtte barnet/den unge i forbindelse med problemer vedr. eksempelvis personlig udvikling, svære overgange eller oplevelse af social eksklusion.

4

At møde ligestillede – rollemodeller og mentorer

Børn og unge med alvorlig synsnedsettelse er oftest alene med denne funktionsnedsettelse i det nære miljø. Det er en stor udfordring for barnet og familien at møde den visuelt dominerede verden og formidle de behov, som synsnedsettelsen medfører.

Deltagelse i faglige og sociale netværk. Socialstyrelsen anbefaler, at kommunen støtter, at børn, unge og pårørende kan deltage i netværk i form af eksempelvis kurser og arrangementer, der både kan have et socialt og et fagligt formål med henblik på at møde ligestillede og rollemodeller.

5 Undervisning

Kommunerne har pligt til at give alle elever et fyldestgørende grundskoletilbud, der kan give et godt grundlag med hensyn til videre uddannelse. Dette kræver, at den enkelte skole inddrager en højt specialiseret synsfaglig indsats med kompenserende tiltag for at sikre, at elever med alvorlig synsnedsettelse kan deltage i skolens fulde fagrække og obligatoriske emner samt deltage i prøverne.

Tilrettelæggelse af undervisningen. Socialstyrelsen anbefaler, at skolen eller uddannelsesinstitutionen afklarer og forbereder, hvordan undervisningen i de forskellige fag skal tilrettelægges, og i den sammenhæng sørger for at inddrage den nødvendige specialiserede synsfaglige rådgivning. Dette skal ske i god tid og med inddragelse af elev og forældre.

Prøver. Socialstyrelsen anbefaler, at skolen eller uddannelsesinstitutionen forbereder, hvordan prøvedeltagelsen skal finde sted, herunder sørger for afprøvning af eventuelle hjælpemidler. Dette skal ske i god tid inden prøverne og med inddragelse af elev og forældre. Skolen og uddannelsesinstitutionen skal i den sammenhæng sørge for at inddrage den nødvendige specialiserede synsfaglige rådgivning. Det er afgørende, at eleven er fuldstændig fortrolig med de hjælpemidler og den støtte, der skal anvendes under prøven.

6 Uddannelses- og erhvervsvejledning

Den kommunale indsats for unge under 25 år (KUI), studievejledning og jobcenter er centrale aktører i forhold til rådgivning og vejledning af elever og studerende. Unge under 25 år, der ikke er i gang med eller har gennemført en erhvervskompetencegivende ungdomsuddannelse, har ligeledes ret til vejledning om uddannelse og job hos KUI. Det er centralt, at KUI har særlig opmærksomhed på elever og studerende med alvorlig synsnedsettelse og de uddannelses- og erhvervsmuligheder, der eksisterer for den enkelte.

Vejledning med inddragelse af højt specialiseret synsfaglig viden. Socialstyrelsen anbefaler, at uddannelses- og studievejledere samt jobcentre inddrager højt specialiseret, synsfaglig viden i afklaringen af muligheder på baggrund af den unges ønsker og interesse for videreuddannelse og beskæftigelse. Den højt specialiserede synsfaglige viden bør indhentes fra en kommunal eller regional synskonsulent eller et landsdækkende tilbud på synsområdet.

7

Punktskrift og taktilt materiale i læringsmiljøet

For børn og unge med alvorlig synsnedsettelse er punktskrift adgangen til et skriftsprog, som giver muligheder for deltagelse i læring, uddannelse og selvstændig skriftlig formidling og informations- og videnstilegnelse.

Det taktile læringsmiljø støttes med særlig tilrettelagte materialer og opbygning af kompetencer hos forældre, pædagoger og lærere. Indsatsen skal understøtte et inkluderende miljø omkring barnet ved at etablere forståelse blandt jævnaldrende børn og unge for synsnedsettelsen og de hjælpemidler, som barnet/den unge gør brug af.

Tidlig introduktion til taktilt materiale. Socialstyrelsen anbefaler tidlig introduktion til taktilt materiale (herunder punktskrift) i leg, specialpædagogisk indsats og læring. Punktskrift skal introduceres på samme tid, som seende børn møder skriftsproget. Der skal etableres et punktskriftmiljø omkring det blinde barn i både hjem, dagtilbud og skole.

8

Understøttelse af mestring, selvstændighed og livskvalitet

Hjælpemidler spiller en afgørende rolle ift. at understøtte mestring, selvstændighed, deltagelse og livskvalitet for børn og unge med alvorlig synsnedsettelse. På samme måde er det også afgørende, at barnet gennem undervisning og vejledning tilegner sig en række teknikker i forhold til orientering og mobility for at kunne færdes sikkert og selvstændigt.

Understøttelse af optimal brug af hjælpemidler.

Socialstyrelsen anbefaler en struktureret tilgang til hjælpemiddelformidlingen for at sikre optimal brug af hjælpemidlerne. Den strukturerede tilgang skal sikre, at hjælpemidlet løbende bliver tilpasset barnet/den unge, og at der følges op på brugen af hjælpemidlet efter nogen tid. En struktureret tilgang består fx i afdækning, træning, inddragelse og regelmæssig opfølgning.

9

Systematisk vidensudvikling

Evidensbaseret viden på synshandicapområdet er sparsom og bør styrkes, så indsatserne kan tilrettelægges ud fra metoder, man ved virker. Som en del af dette arbejde har Socialstyrelsen udarbejdet forløbsbeskrivelsen. Forløbsbeskrivelsen skal understøtte kvalitet, samarbejde og vidensudvikling i forhold til det mest specialiserede social- og specialundervisningsområde inden for synshandicap, og på længere sigt styrke vidensbaseringen af indsatsen over for børn og unge med alvorlig synsnedsettelse.

Dokumentation og udvikling af faglig kvalitet, praksis og metoder. Socialstyrelsen anbefaler, at de højt specialiserede tilbud og vidensmiljøer inden for synshandicap arbejder målrettet og kontinuerligt med at styrke resultatdokumentationen og kvalitetsudvikling af indsatserne, samt bidrager til vidensbaseret af indsatsernes effekt.

Socialstyrelsen

Socialstyrelsen
Edisonsvej 1
5000 Odense C
Tlf.: 72 42 37 00
E-mail: info@socialstyrelsen.dk

www.socialstyrelsen.dk

Indhold udarbejdet af Socialstyrelsen

Layout: 4PLUS4
Forsidefoto: Adobe Stock

Download eller læs rapporten på
www.socialstyrelsen.dk

Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.

Juni 2020

